

Доротюк В. І.
*кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу профільного навчання
Інституту педагогіки НАПН
м. Київ Україна*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ.

У процесі опрацюванні наукової літератури з компетентісно орієнтованого навчання, було виявлено, що основою його є професійно компетентісний педагог. Джон Равен, визначив такі вимоги до вчителів, що працюють у компетентісно орієнтованій освіті - вчителі повинні створювати ситуації, при яких діти змогли би з ентузіазмом займатись цікавим і важливим для них ділом, нарощуючи впевненість в собі і свою компетентність. По визначенню Л. Виготського важливим ділом, тобто, ведучою діяльністю для дітей є навчальна діяльність, інтерес до якої має забезпечити вчитель.[1] Для цього необхідно, щоб вчитель уважно аналізував здібності своїх учнів і умів прогнозувати їх розвиток. Але задача по формуванню компетентностей учнів не буде вирішена, якщо вчитель спочатку не виявить, в чому полягають особистісні цінності учня, не зуміє розвинути його ініціативу та не побудує його мотиваційну траєкторію. [2] Виготський дослідив, що одиницею виміру розвитку особистості учня є його ключові переживання, які напевно ляжуть в основу його пізнавальних мотивів. В психології існує декілька теорій і законів мотивації і безперечно, вчитель повинен їх врахувати під час процесу формування навчальних і ключових компетентностей у школярів. Із багатьох теорій мотивації, вчитель може підібрати одну головну відповідно до психологічної характеристики класу чи окремого учня і впровадити її у навчальний процес. До прикладу, учителю подобається піраміда Маслоу, і він використовує її. Ця теорія формулює потреби особистості у наступній послідовності:

- (низький рівень) фізіологічні потреби: голод холод, сон, і т.д.; потреби в безпечності: впевненість, порятунок від страху та невдач; потреба в приналежності і любові; потреба в повазі: досягненні успіху, схвалення і визнання; потреби пізнання: знати, вміти, досліджувати; естетичні потреби: гармонія, порядок, краса;
- (вищий рівень) потреба в самоактуалізації, реалізації власних цілей, здібностей, розвитку власної особистості.

Маслоу стверджує, що, потреби у людини виникають по мірі їх задоволення, починаючи з основи піраміди, на місце забезпеченої, виникає наступна і потреби нижчого рівня витісняють вищі.

Виходить так, оскільки, пізнавальна діяльність учня знаходиться на п'ятому місці серед універсальних потреб, то вчитель повинен визначити, чи задоволені попередні чотири потреби у учнів його класу, і тільки після цього будувати мотиваційні навчальні програми. У класі навчаються діти з різними матеріальними достатками, різним ступенем задоволення фізичних потреб, почуття безпеки, порятунку від страху та невдач, мають чи не мають повагу оточуючих, успіх та любов, і від цього залежить - готові вони до виникнення потреби у пізнанні, в бажанні знати, вміти, досліджувати чи не готові. Зрозуміло, що у людини, ключовим переживанням якої є задоволення фізіологічних потреб, страх і невпевненість, у собі, розум буде зайнятий такими проблемами, які витісняють вищі і мотиви. Що робити в такій ситуації педагогу? Напевно, словесні заклики вчителів про необхідність навчатись є недоцільними, коли вони не відповідають науковим теоріям. Педколектив повинен

перебудувати мотиваційні методи, задіяти ті стимули, які дійсно вплинуть. Важливість прагнення до пізнання доцільно зв'язувати з такими рисами особистості, які допомагають адаптації учня до соціуму. Можливо, закликом до пізнання послужить переконання учня в тому, що пізнання пов'язане з раціональністю, швидкістю рішень, задоволенням матеріальних потреб, збільшенні кількості варіантів вирішення життєвих ситуацій. Кожен учитель чи педколектив, розробляє свої методи спонукання до навчання, які базуються на вивченні цінностей учнів та забезпечують зворотній зв'язок, але обов'язково базуються на знанні вікових особливостей та соціальному стані учнів і пов'язані з науковою теорією мотивації та дотриманням законів мотивації.[3]

Крім теорії Маслоу, існує теорія мотивації Альдерфера, Мак-Клеланда, цікавою та ефективною є теорія когнітивного дисонансу Леона Фестінгера та багато інших.

***Ключові слова:* компетентність, діяльність, потреби, цінності, мотивація.**

Література:

1. Выготский Л. С. Психология развития человека. М., 2003. 1136с.
2. Максимов В. Г. Педагогическая диагностика в школе. М., 2002, 272с.
3. Дружинин В. Н. Психология общих способностей. П., 2008, 368с.